

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. birželio 1 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės (pranešėja), Artūro Driuko (kolegijos pirmininkas) ir Jūratės Varanuskaitės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės Transporto logistikos kompanijos** kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2022 m. spalio 6 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės Transporto logistikos kompanijos ieškinį atsakovui I. A. (I. A.) dėl darbo ginčo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių Lietuvos teismų jurisdikciją nagrinėti darbdavio pareikštą ieškinį darbuotojui (užsienio valstybės piliečiui) dėl darbo ginčo po to, kai darbuotojo iniciatyva darbo ginčas Lietuvoje išnagrinėtas ne teismo tvarka, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė, nesutikdama su Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Telšių darbo ginčų komisijos 2022 m. balandžio 27 d. sprendimu Nr. DGKS-2058 darbo byloje Nr. APS-113-3976/2022, kuriuo buvo patenkinti atsakovo I. A. reikalavimai dėl dienpinigių iš ieškovės išieškojimo, pareiškė ieškinį ir prašo atmesti atsakovo reikalavimus.
3. Atsakovas atsiliepimu į ieškinį prašė ieškinį palikti nenagrinėtą, nurodydamas, kad byla nėra teisninga Lietuvos Respublikos teismui, nes atsakovas yra Rusijos Federacijos pilietis, gyvena Rusijos Federacijoje, jokios gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturi.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. rugpjūčio 10 d. nutartimi ieškovės ieškinį dėl darbo ginčo paliko nenagrinėtą Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 782 straipsnio pagrindu.
5. Teismas nurodė, kad, pagal Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 215 straipsnio 3 dalį, jeigu darbuotojo nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje, darbdavio inicijuojamas darbo ginčas dėl teisės turi būti nagrinėjamas toje kitoje valstybėje, nebent šalys kilus ginčui susitarę ginčą nagrinėti šio kodekso nustatyta tvarka. Šiuo atveju DK 215 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis, jurisdikciją nustatanti pagal šalių susitarimą jau kilus ginčui, netaikoma, nes šalys ginčus spręsti pagal DK nuostatas suligo darbo sutartimi, o ne jau kilus ginčui, be to, darbo ginčą darbo ginčų komisijoje inicijavo pats darbuotojas, o ne darbdavė.
6. Pagal 1995 m. sausio 21 d. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartį dėl teisinės pagalbos ir teisių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, teisingumas nustatomas pagal atsakovo gyvenamąją vietą vienoje iš susitarusiųjų valstybių. Asmens gyvenamąją vietą laikoma vieta, kurioje jis faktiškai dažniausiai gyvena (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.16 straipsnio 1 dalis). Gyvenamosios vietos nustatymui yra aktualūs duomenys, susiję su asmens faktiniu buvimu tam tikros valstybės teritorijoje atitinkamu laikotarpiu, be kita ko, duomenys, susiję su šio asmens darbo vieta (CK 2.16 straipsnio 2 dalis).
7. Teismas nustatė, kad atsakovas (darbuotojas) yra Rusijos Federacijos pilietis. Darbo sutartyje atsakovo gyvenamoji vieta nurodyta Rusijos Federacijoje, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, atsakovas Lietuvos Respublikoje dirbo iki 2022 m. liepos 29 d., paskutinė atsakovo darbdavė UAB „BALTIC VISA“ teismą informavo, kad atsakovas dirbdavo reisuose Vakarų Europoje, o gyvena Rusijos Federacijoje. Pats atsakovas patvirtino, kad yra Rusijos Federacijos pilietis, gyvena Rusijos Federacijoje, jokios gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturi.
8. Teismo vertinimu, vien tai, kad įsidarbinęs pas darbdavį Lietuvos Respublikoje atsakovas turėjo registruotą gyvenamąją vietą Lietuvoje, nesudaro pagrindo laikyti, kad atsakovas faktiškai gyvena Lietuvoje Respublikoje. Duomenų, kad atsakovas ieškovės ieškinio teikimo dieną ir šiuo metu faktiškai dirbtų Lietuvos Respublikoje ir turėtų joje gyvenamąją vietą, nėra, tai reiškia, atsakovas gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturi, jo gyvenamoji vieta yra Rusijos Federacijoje. Atsižvelgdamas į tai teismas padarė išvadą, kad byla nėra teisninga Lietuvos Respublikos teismams ir priklauso Rusijos Federacijos teismų jurisdikcijai. Tokia išvada atitinka ir kasacinio teismo formuojamą praktiką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-145-823/2020).
9. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovės atskirąjį skundą, 2022 m. spalio 6 d. nutartimi paliko nepakeistą Vilniaus miesto

apylinkės teismo 2022 m. rugpjūčio 10 d. nutartį.

10. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad vien ta aplinkybė, jog atsakovas, įsidarbinęs pas darbdavį Lietuvos Respublikoje, turėjo registruotą gyvenamąją vietą Lietuvoje, nesudaro pagrindo laikyti, kad atsakovas faktiškai čia gyvena. Teismas nurodė, kad byloje nėra duomenų apie atsakovo gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, jo turimą turtą, taip pat nėra duomenų, kad atsakovas Lietuvos Respublikoje faktiškai gyvena ir vykdyt darbo funkcijas. Nors ieškovė nurodė, kad atsakovas šiuo metu dirba kitoje Lietuvos Respublikos įmonėje, tačiau paskutinė atsakovo darbdavė UAB „BALTIC VISA“ informavo teismą, jog atsakovas dirbdavo reisuose Vakarų Europoje, o gyvena Rusijos Federacijoje. Pats atsakovas patvirtino, kad yra Rusijos Federacijos pilietis, gyvena Rusijos Federacijoje, jokios gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturi.
11. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad atsakovas į Lietuvos Respubliką neperkėlė savo asmeninių, socialinių ir turtinių interesų centro – čia atvyko tik dirbti, su juo neatvyko šeimos nariai, atsakovas čia neįsigijo turto, neužmezgė jokių socialinio pobūdžio santykių, toliau savo gyvenamąją vietą įvardijo kilmės šalyje, todėl atsakovas yra ne tik užsienio valstybės, kuri nėra Europos Sąjungos narė, pilietis, bet ir jo nuolatinė gyvenamoji vieta yra Rusijos Federacijoje, t. y. ne Europos Sąjungoje.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

12. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. spalio 6 d. ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. rugpjūčio 10 d. nutartis ir bylą perduoti nagrinėti iš esmės pirmosios instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 12.1. Teismai nepagrįstai iš naujo sprendė tarptautinės jurisdikcijos klausimą po to, kai darbdavė kreipėsi į teismą po darbo ginčų komisijos sprendimo, priimto išnagrinėjus darbuotojo inicijuotą darbo ginčą. Tokiu būdu teismai nukrypo nuo aktualios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl darbo ginčų dėl teisės su tarptautiniu elementu teismingumo, suformuotos 2022 m. gruodžio 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-7-348-969/2022. Nurodytoje nutartyje kasacinis teismas išaiškino, kad tarptautinės jurisdikcijos klausimas sprendžiamas darbo ginčų komisijoje pagal kreipimosi į ją metu buvusias aplinkybes, o tokio darbo ginčo šaliai kreipusis į Lietuvos teismą po darbo ginčų komisijos sprendimo, teismas, sprenddamas ieškinio priimtinumą klausimą, tarptautinės jurisdikcijos klausimo pakartotinai (iš naujo) nesprenžia, taigi, ir DK 215 straipsnio 2 dalis tokiais atvejais netaikytina.
13. Atsakovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
  - 13.1. Ieškovės nurodytoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gruodžio 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-7-348-969/2022 pasisakyta dėl atvejo, kai užsienietis turi gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, o nuolatinę gyvenamąją vietą – užsienyje. Ginčo atveju atsakovas Lietuvos Respublikoje faktiškai negyvena ir nedirba.
  - 13.2. Atsakovas yra ne tik užsienio valstybės, kuri nėra Europos Sąjungos narė, pilietis, bet ir jo nuolatinė gyvenamoji vieta yra Rusijos Federacijoje, t. y. ne Europos Sąjungoje. Kai atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne valstybėje narėje, jurisdikcija nustatoma pagal valstybės narės teisę. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos 1995 m. sausio 21 d. sutaties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendroji jurisdikcijos nustatymo taisyklė, pagal kurią kompetenciją nagrinėti civilines bylas turi teismai valstybės, kurioje atsakovas turi gyvenamąją vietą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos nagrinėti darbdavio pareikštą ieškinį darbuotojui (užsienio valstybės piliečiui) dėl darbo ginčo po to, kai darbuotojo iniciatyva Lietuvoje išnagrinėtas darbo ginčas ne teismo tvarka

14. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos nagrinėti darbdavio pareikštą ieškinį darbuotojui (užsienio valstybės piliečiui) dėl darbo ginčo išnagrinėjimo iš esmės po to, kai šis ginčas darbuotojo iniciatyva buvo išnagrinėtas darbo ginčų komisijoje Lietuvoje.
15. Pagal DK 216 straipsnio, nustatančio darbo ginčus nagrinėjančius organus, 1 dalį darbo ginčus dėl teisės nagrinėja: 1) darbo ginčų komisija; 2) teismas. Darbo ginčai dėl teisės taip pat gali būti nagrinėjami komerciniame arbitraže pagal Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymą, jeigu dėl tokio nagrinėjimo sutaria darbo ginčo šalys vėliau, negu kilo ginčas (DK 216 straipsnio 2 dalis).
16. Aiškindamas šią teisės normą kasacinis teismas yra nurodęs, kad jeigu DK ar kituose įstatymuose nenustatyta kitos tam tikro individualaus darbo ginčo dėl teisės nagrinėjimo (sprendimo) tvarkos ir darbo ginčo šalys nėra sutarusios dėl jo nagrinėjimo komerciniame arbitraže, tokio darbo ginčo nagrinėjimui (sprendimui) yra nustatyta privaloma išankstinė nagrinėjimo (sprendimo) ne teisme tvarka, jo nagrinėjimas (sprendimas) priskiriamas darbo ginčų komisijos kompetencijai ir dėl tokio individualaus darbo ginčo išnagrinėjimo darbo ginčo šalys turi kreiptis į darbo ginčų komisiją. Jeigu asmuo kreipėsi į teismą nesilaikydamas ginčo išankstinės nagrinėjimo ne teisme tvarkos, teismas atsisako priimti ieškinį arba palieka jį nenagrinėtą ir išaiškina ieškovui teisę pasinaudoti ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarka (CPK 412 straipsnio 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-248/2020, 20 punktas).
17. DK 215 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad darbo ginčus nagrinėjantys organai DK nustatyta tvarka gali nagrinėti visus darbo ginčus, kurie kyla iš darbo santykių, susiklostančių ar vykdomų Lietuvos Respublikos teritorijoje, arba kuriuose darbdavys priklauso Lietuvos Respublikos jurisdikcijai, jeigu kiti įstatymai, Europos Sąjungos darbo teisės normos ar Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys nenustato kitaip. Pagal DK 215 straipsnio 2 dalį, civilinėse bylose, kylančiose dėl darbo ginčų dėl teisės, teismingumas nustatomas pagal CPK taisykles, jeigu Europos Sąjungos darbo teisės normos ar Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys nenustato kitaip. Vadovaujantis DK 215 straipsnio 3 dalimi, jeigu darbuotojo nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje, darbdavio inicijuojamas darbo ginčas dėl teisės turi būti nagrinėjamas toje kitoje valstybėje, nebent šalys kilus ginčui susitarę ginčą nagrinėti šio kodekso nustatyta tvarka.
18. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad DK 215 straipsnio 3 dalis nustato specialiąją tarptautinės jurisdikcijos nustatymo taisyklę tais atvejais, kai darbuotojo nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje ir darbo ginčas dėl teisės inicijuoja darbdavys. Tokiu atveju toks ginčas turi būti nagrinėjamas toje kitoje valstybėje, nebent šalys kilus ginčui susitarę ginčą nagrinėti DK nustatyta tvarka. Šios jurisdikcijos taisyklės

tikslas – apsaugoti silbnesniaja darbo sutarties šali jos interesams palankesnėmis jurisdikcijos taisyklėmis, todėl ji taikytina tik tuo atveju, jei darbo ginčas dėl teisės yra inicijuojamas darbdavio (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-145-823/2020, 21 punktą).

19. Nagrinėjamu atveju darbo ginčą dėl teisės ikiteismine tvarka darbo ginčų komisijoje Lietuvoje inicijavo atsakovas (darbuotojas), kuris, atstovaujamas Lietuvos vežėjų profesinės sąjungos, kreipėsi į Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Telšių darbo ginčų komisiją ir 2022 m. balandžio 26 d. patikslintu prašymu prašė priteisti iš ieškovės (darbdavės) 8046,73 Eur sumą (komandiruočių dienpinigius ir darbo užmokesčių) ir netesības. Ieškovė į teismą kreipėsi nesutikdama su Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Telšių darbo ginčų komisijos 2022 m. balandžio 27 d. sprendimu darbo byloje Nr. APS-113-3976/2022, kuriuo atsakovo prašymas buvo patenkintas iš dalies. Kadangi darbo ginčo nagrinėjama ikiteismine tvarka darbo ginčų komisijoje Lietuvoje inicijavo darbuotojas, DK 215 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis nagrinėjamu atveju netaikytina.
20. Bylą nagrinėję teismai, palikdami ieškinį nenagrinėtą, vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 6 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-145-823/2020 patektu išaiškinimu, kad tuo atveju, kai darbo ginčo nagrinėjama ikiteismine tvarka darbo ginčų komisijoje Lietuvoje inicijuoja darbuotojas, turi būti vadovaujamasi DK 215 straipsnio 2 dalimi ir darbo ginčo su tarptautiniu elementu jurisdikcijos klausimas sprendžiamas pagal ieškinio teismui pateikimo metu buvusias aplinkybes. Tačiau, kaip pagrįstai nurodoma kasaciniame skunde, ši praktika buvo iš dalies pakeista Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2022 m. gruodžio 29 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e3K-7-348-969/2022.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2022 m. gruodžio 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-7-348-969/2022 išaiškinta, kad tais atvejais, kai darbo ginčui dėl teisės su tarptautiniu elementu taikoma privaloma įstatyme nustatyta išankstinė tokių ginčų sprendimo ne teisme tvarka darbo ginčus nagrinėjančiame organe – darbo ginčų komisijoje, tokio ginčo tarptautinės jurisdikcijos klausimas sprendžiamas tik remiantis DK 215 straipsnio 1 dalimi darbo ginčų komisijoje pagal kreipimosi į ją metu buvusias aplinkybes, o tokio darbo ginčo šaliai kreipusis į Lietuvos teismą po darbo ginčų komisijos sprendimo, teismas, sprenddamas ieškinio priimtumo klausimą, tarptautinės jurisdikcijos klausimo pakartotinai (iš naujo) nesprenžia. Šis aiškinimas netaikytinas tais atvejais, kai darbo ginčas dėl teisės darbuotojo, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje, atžvilgiu inicijuoja darbdavys, kadangi tokiais atvejais taikytina specialioji jurisdikcijos taisyklė, nustatyta DK 215 straipsnio 3 dalyje (aptariamos kasacinio teismo nutarties 40, 41 punktai).
22. Pagal precedento taikymo taisyklės, esant skirtingiems teismo precedentams, turi būti taikomas vėlesnis iš jų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-52-701/2021, 53 punktą). Nors teismų praktika dėl darbo ginčų dėl teisės su tarptautiniu elementu teisingumo buvo pakeista jau po teismų procesinių sprendimų šioje byloje priėmimo, būtent išplėstinės teisėjų kolegijos 2022 m. gruodžio 29 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e3K-7-348-969/2022 kaip precedentu turi būti vadovaujamasi nagrinėjant šią bylą kasaciniame teisme. Atsižvelgdama į tai teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai padarė nepagrįstą išvadą, jog ieškovės ieškinys neteisningas Lietuvos Respublikos teismams, ir nepagrįstai šiuo pagrindu jį paliko nenagrinėtą.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

23. Atsižvelgiant į tai, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų priimti procesiniai sprendimai prieštarauja naujausiems kasacinio teismo išaiškinimams, kuriais pakeista kasacinio teismo praktika, susijusi su darbo ginčų dėl teisės su tarptautiniu elementu teisingumu, skundžiami procesiniai sprendimai naikintini ir ieškovės pateikto ieškinio priėmimo klausimas grąžintinas nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo (CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 360 straipsnis).
24. Kasaciniam teismui nusprendus, kad byla perduotina iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui (CPK 93 straipsnis).
25. Bylą nagrinėjant kasaciniame teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 straipsniu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo 2022 m. spalio 6 d. nutartį ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. rugpjūčio 10 d. nutartį panaikinti ir ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės Transporto logistikos kompanijos ieškinio atsakovui I. A. (I. A.) priėmimo klausimą perduoti iš naujo nagrinėti Vilniaus miesto apylinkės teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė

Artūras Driukas

Jūratė Varanuskaitė